

(המשך מעמוד 65)

להשכלה כללית, שהיה מעין שבוע הרר צאות בנושא מדע המדינה ויוון העתיקה. קצין-חינוך ראשי באותה תקופה, זאב אהרון, הציע לי לקיים את המשך הקורס סים בבית רוטנברג בחיפה. זה משך אותי אבל בשום פנים ואופן לא התכוונתי להישאר בצבא. אז שלף קצין-חינוך ראשי את הפיתוי הראשי, והציע לי ללמוד לבאי. על חשבון קיבלתי את החטיבה וניהלתי את "קורס החכמים" במשך שנתיים. אחר-כך התחלתי ללמוד היסטוריה ולכלכלה. נשארתי בירושלים מספקד העבודה האקדמית. ב-1955 קיבלתי דרגת סגן-אלוף, ומוניתי ראש ענף היסטוריה במטכ"ל.

איך קיבלת את תפקיד ראש לישיבתו של הרמטכ"ל דיון?

לגמרי במיקרה, כשאשתי הראלה ואני היינו סטודנטים, גרנו בחדר שכור בדיר רתו של דיון, ברחוב מיימון, מול הארץ ניברסיטה בטרסהנסטה. הייתי שומע את הצילצול ורוץ לשיעור. דיון היה אז באנגליה.

הכרתי היטב את אביו, שמואל, את דיון עצמו פגשתי פעם או פעמיים ר' שוחחנו. כאשר ראש לישיבתו דאן, אלי זעירא, רצה להתקדם בצבא וביקש לעזוב את הלישכה, אמר לו דיון: שמע, מצא לי בחור טוב ואני משחרר אותך. זעירא הציע אותי. דיון קיבל אותי ומוניתי כראש לישיבתו.

זו היתה שנה וחצי שכללה את הנסיעות החשאיות לפאריס, עם גולדה ובריגי, ואת מיבצע סיני. אחרי הנסיעה מסיני הציע לי דיון שאשב ואכתוב את קורות הסיפור, ועשיתי זאת. הספר סווג כסודי ביותר, והוא מתחיל בעיסוקת הנשק המצרית, ציכית ומסתיים בכיבוש שארם-אל-שייח'. איך היות מגדיר את תקופת עבודתך עם דיון?

את מכירה מילה יותר חוקה ממרתקת? זו היתה התקופה הכי-מרתקת. הכי-מעניינת והכי-מרגשת בחיי. זו היתה האוניברסיטה הכי חשובה שהיתה לי.

איך הסתדרת עם דיון?

יוצא מהכלל. למרות שאחרי שנים לא קיימתי איתו קשר רגוף, הוא ידע שכשירצה לפנות אלי הוא תמיד ייענה. לא היה לי ספק, שאם ארצה ממנו משהו, אקבל. לא נוקקתי לו. הוא תמיד נוקק ממני והיינו נפגשים פעם בשנה, כשרצה ללכת משהו.

איך הסתדרת עם אופיו הי קשה?

הוא היה עסוק בדרך-כלל, אך תמיד התעניין, סיפר בדיחות. דיון ואני נסענו הרבה, עברנו יחד מלחמות, סכנות. זה לא עובר סתם כך בין שני אנשים. היית איתו בקשר בסוף ימיו? קשר מאוד רופף. ראיתי אותו שנה לפני שנפטר. במיקרה נפגשנו בכנסת, שתינו קפה וקישקשנו. כשנפטר, הלכתי להלווייתה. הערכתי אותו מאוד כאדם, אך פוליטיקאי לא קיבלתי את דעותיו.

הכרת את מי שפחתה? כשהיו ילדים, לפני 20 שנה, הכרתי את יולה, אודי ואסי. הכרתי את רות והכרתי מצויין את העזרת שלהם. אודי היה אז בן 10 או 12.

מה דעתך על המיסמך שכתב עם אביו, לפני זמן קצר ב"מעריב"? אני חושב שזה מיסמך אומלל. אודי

פירסמת מאמר על זכות ההגדרה העצמית של הפלסטינים וזה היה מאור-אוד לא פופולארי.

עשה קודם כל עוול לעצמו. הוא נגע בנקודות חולשה של אביו, המוכרות לכולם, אבל ברור לגמרי שכל הזעם שלו נובע מזה שהאינטרס האישני שלו נפגע. המיסמך הזה הוא מעין נאצה החוזרת אליו. זהו מיסמך אומלל מבחינתו של אודי. דיון כבר לא יסבול מזה. לדעתי, ישכחו את מה שאודי כתב. הצטערתי, מה גשתי מאוד לא נוח כשראיתי זאת.

הצטערת עם דיון?

לא, לא על דיון. הצטערתי על אודי. הוא לא חידש שום דבר בזה שאמר שדיון אהב נשים. אבל אני לא שופט אותו. נראה לי שהוא איש פצוע, הזועק זעקה קורעת-לב. אבל אני לא חושב שהמיסמך הזה עשה לו שירות טוב.

מה עשית אחרי שעזבת את לישיבתו של דיון?

במשך שנה כתבתי את הספר, אחר-כך הייתי חניך בפו"ם, ובתום אותה שנה

בריאן עם בן-גוריון "תקופת עבודתי עם דיון היתה הכי מרתקת..."

מל את ההקנות הצבאיות? קשה לי להביע דיעה. היום אני רחוק מזה - לא שאני מתחמק. אני שוארת אותך בקצין-חינוך-ראשי לשעבר.

בנומנו, גם אני נאבקתי באלופי הפיי קוד, שהתחרו באופן פרוע זה בזה למי תהיה תוכנית יותר גראנדיוזית, תפי אורה יותר מפוארת ולהקה יותר מיקצרי עית. הם הביאו לידי כך שהלהקות יכלו להופיע רק לפני אולמות גדולים. אני העדפתי צוותות של ארבע-חמישה חברים, על פני להקות של 20 איש.

אם הרמטכ"ל תפס את העניין כמונו, אז אני חושב שהוא צודק.

בזמנך העלתה להקת פיקוד המרכז מערכון מביש, על שיהיה כביכוד המתקיימת בין חוסיון ר' נאצר. הוא סימל את מסורת הרה"הומאניזציה של האוייב הערבי, כי כשן שהשפיע את המוותיהם של שני המנהיגים הערביים עם עפר, היתה לך נגיעה לחומר במערכון נים?

הייתי הולך לראות להקה בתחילת הר עבודה, והייתי מתערב בקשר לחומר. אני לא זוכר בדיוק את המערכון הזה. אני לא מנסה להתחמק, אני באמת לא זוכר. אבל אל תשכחי שהיינו כולנו אחרי מלחמת ששת-הימים, והיינו אחוזי טירוף של התפעלות עצמית. אני לא יודע עד כמה אני נסחפתי לזה כמו כולם, ואני לא יודע עד כמה הייתי גרוע מאחרים. אבל מצד שני, אל תשכחי שאני כתבתי את נאום הרמטכ"ל בהר-הצופים, שהיופי שבו היה בכך, שהעשתי איוון נכון בין תחושה הנוצחון ובין הבנת סבל האוייב. לישיבת הרמטכ"ל עשתה שינויים קטנים מאוד, אך רוב הטכסט היה שלי. לכן, בנואום הזה, שכתבתי עבור הרמטכ"ל, אני מעיד על עצמי שלא לגמרי נסחפתי ב- טירוף ההתפעלות העצמית.

תפקידך כראש מחלקת הנוער והחלוק בסוכנות חשוב? במידה רבה זה תפקיד של נבחר באופן פוליטי. פורמלית, הקונגרס הציוני בוחר את ההנהלה לפי מפתח מפלגתי. אני נבחרתי מטעם מפלגת העבודה. היית פעיל במפלגה?

מעולם לא. כשנמרתה את תפקידי כקצין-חינוך-ראשי, אני חושב שהמפלגה החליטה לשלוח לתפקיד, לשם שינוי, איש חינוך ולא עסקן. היה להם במפלגה איוה מקח-טענה. הם חשבו שאני מקורב לדיון, מה שכמובן לא היה נכון. הם חשבו בו שאם אני מקורב לדיון, הרי שרפ"י תבלע את הגלולה. כי בריאון אינו מייצג כביכול את רפ"י.

אני לא הייתי חבר ברפ"י, והיא לא בלעה את הגלולה, ודרשה שגם אהוד אבריאלי ימונה כחבר הוועד הפועל הר ציוני. לגבי חשיבות התפקיד: זהו תפקיד רבי מעלה, של שר בקבינת הסוכנות. למולי, מוניתי לתפקיד אחרי מלחמת ששת הימים, והיתה התעוררות עצומה בקרב העם היהודי. היו לי כמה שנים טובות. אחרי ובכל ההתעוררות נחלשה במידה ניכרת, ובכל זאת היו אלה 10 שנים פוריות ומעניינות. מה אתה עושה עכשיו?

הצעירים זוכרים, הוותיקים יותר זוכרים טוב את זאב אהרון. את לא זוכרת, אך אם תשאלו חילים ותיקים הם יגידו קודם זאב אהרון, ואחר כך מורלה בריאן. הוא היה האבא של הצבא. אנחנו היינו בני 30, הוא בן 60.

אנשים זוכרים גם אותי כקצין-חינוך ראשי משום שבתקופתי היתה קפיצת דרך עיקרית להרחבה דראמטית של עניין החינוך בצה"ל. אני שומע שהיום יש קפיצת-דרך נוספת. בגלל רפול. אבל זה הקמנו מיפעלים חדשים, ייסדנו את ספי ריית תרמיל, הרחבנו את גלי צה"ל.

הייתי מעורב מאוד באספקט הרוחני הכללי של הצבא. אם חשבתי שיש איוו בעיה עקרונית, טיפלתי בה. אחרי כפר-קאס הוצאתי חוברת-הסברה בנושא הגבלות הציות הצבאי. אף אחד לא אמר לי שמתפקידי לעסוק בנושא טירטורים, אבל הוצאתי חוברת הוראות עם הגדרות מפורשות של מרחב הענישה של בעלי דרגות מתחת לסרן.

בתקופתך פרחו ההקנות הר צבאיות.

זה לא כליכך בגללי, כמו בגלל הר תחרות של אלופי-פיקוד. זה גם בגלל שאול ביבר, שהיה אז ראש ענף הווי ובידור, ויש לו חוש יוצא מהכלל לדברים האלה. כמובן שאני נתתי לו גיבוי. פעם, אחת ההקנות החליטה לעשות שיר בקצב הטוויסט. היום זה נשמע גמוחך, אבל אז זה היה שבירת המוסר, סנסציה, סקאנדאל. קראו לשיר טוויסט מולדת, ואני נאלצתי להיאבק בתוך הר צבא כראש אכ"א וברמטכ"ל, שהיו נגד השיר. אני לא ראיתי בכך כל רע.

הברית ההדוקה ביותר באיורח התיכון היא זו שבין בגין וערפאת

תמכת גם ב"שיר השלום", בניגוד לקצינים בכירים אחרים, גאנרדי, למשל, אשר את השמעת השיר בתחום פיקודו.

זה היה כמעט בסוף תקופתי כקצין-חינוך-ראשי. את שיר השלום כתבו יעקב רוטבלט ויאיר רוזנבלום. זה היה אחרי מלחמת ששת הימים, והשיר מתח ביקורת על החינה וההילולה. ודיבר בשם המתים המדברים מתוך הקברים. לכן אותו אלוף התערב, ואסר להשמיע את השיר בפיקוד שלו.

התערבתי בעניין, היה לי ויכוח חריף באותה תקופה גם עם משה שמיר, שכבר אז היה מאנשי ארץ-ישראל השלמה. שמיר יצא אז נגד לובה אליאב, וטען שבסיפרו ארץ הצבי הוא מרפה את ידי הלוחמים. עשיתי עוד דברים במיסגרת הייתי קצין-חינוך-ראשי. העלינו את אנה פרנק והנהגנו חידוש של רביעיית מיתרים קלאסית. מה דעתך על כך שרפוד ביי

בריאן לוקט חרפים עם דיון "עד היום אני חושב אותו, עם כל הביקורת, לאיש גדול"

לקחתי חופשה הוא איש מאוד מאוניברסיטת קולומביה וגמרתו תואר שני ביחסים בינלאומיים. כשחזרתי ארצה, מוניתי כסגן-קצין-חינוך ראשי, כסגנו של זאב אהרון. היה ברור שאהרון רוצה לסיים את תפקידו. הוא היה אישיות יוצאת מהכלל, היה מחנכו של רבין, אישירוח ומשורר של שירי ילדים. כשהוא פרש, מוניתי כקצין-חינוך-ראשי. אנשים זוכרים ששימשת כ" תפקיד הזה.